

Op weg naar wijziging van het naamrecht

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R., & Elzinga, W. (1992). Op weg naar wijziging van het naamrecht. *Nederlands Juristenblad*, (31), 993-997.

Document status and date:

Published: 10/09/1992

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Op weg naar wijziging van het naamrecht

Al 17 jaar geleden werd in dit blad bepleit vrouw en man in het naamrecht gelijk te behandelen. Eindelijk is nu een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend. Helaas is de wetgever daarmee een doodlopende weg ingeslagen: het wetsvoorstel kan als symboolwetgeving worden aangemerkt. Het valt te vrezen dat de regeling, eenmaal wet geworden, op korte termijn zal sneuvelen bij toetsing aan gelijke behandeling.

1. Ter inleiding

Op 21 november 1991 is bij de Tweede Kamer ingediend het wetsvoorstel tot wijziging van art. 5 en 9 van Boek 1 BW. Dit is een verheugend feit. Eindelijk is er zicht op verandering van het recht met betrekking tot de achternaam. Daar is lang op gewacht.¹ De gelijke behandeling van man en vrouw is in het naamrecht nog steeds volstrekt afwezig, ondanks het feit dat vele schrijvers de afgelopen decennia voor aanpassing van het naamrecht hebben gepleit, zij het dat veelal uiteenlopende oplossingen werden aangedragen. Wel werd in 1984 een voorontwerp van wet gepubliceerd, maar wie had gehoopt dat spoedig daarna een wetsontwerp zou worden ingediend, kwam bedrogen uit. Het voorontwerp ontlokte veel kritiek en dit ontnam de regering kennelijk de lust de ingezette koers te vervolgen. In de toelichting op de Justitiebegroting 1988 werd zelfs meegedeeld dat wijziging van het naamrecht geen prioriteit werd toegekend.

De wetgever werd echter onder druk gezet door de beschikking van HR 23 september 1988, NJ 1989, 740. In deze zaak oordeelde de HR dat art. 1: 5 lid 2 in strijd is met art. 26 BuPo, maar dat het buiten de rechtsvormende taak van de rechter valt om hier een eind aan te maken. Dat is een taak van de wetgever, aldus de HR. De druk op de regering werd verder vergroot door vragen die in de Tweede Kamer werden gesteld over herziening van het naamrecht naar aanleiding van de goedkeuring van het Verdrag inzake uitbanning van alle discriminatie van vrouwen.²

Bij het lezen van het wetsvoorstel (22 408) sloeg de vreugde over de indiening ervan al gauw om in verbazing en teleurstelling: bij nadere bestudering gaat het vooral om oude wijn in nieuwe zakken; principiële wijzigingen worden niet voorgesteld. Het woord is nu aan de Tweede Kamer. Wij hopen dat een aanzienlijk aantal wijzigingen wordt aangebracht, alvorens het voorstel wordt geaccepteerd. Wij vragen ons zelfs af of het niet praktischer zou zijn als het Kamerdebat op basis van een ander (initiatief-)wetsvoorstel zou plaatsvinden. Wij zullen hierna onder 2 de inhoud van het onderhavige wetsvoorstel samenvatten. Sub 3 zullen we stilstaan bij de regeling van de achternaam van het kind. Onder 4 gaan we in op de voorgestelde uitzonderingen voor adellijke personen. Volgende paragrafen zijn vervolgens gewijd aan de voorgestelde uitbreiding van art. 1: 9 (5) en het overgangsrecht (6). Tot slot gaan wij nog kort in op de ontwikkelingen ten aanzien van het Duitse naamrecht.

2. De hoofdlijnen van het wetsvoorstel

Een kind dat alleen familierechtelijke betrekkingen met de moeder heeft, draagt haar naam (art. 5 lid 1). Heeft het kind een familierechtelijke relatie met beide ouders dan draagt het de geslachtsnaam van de vader of de moeder. De ouders kunnen deze keuze maken vóór de geboorte van het oudste kind bij akte van naamskeuze, of indien zij niet zijn gehuwd, bij de akte van erkenning (art. 5 lid 2). Hebben de ouders geen keuze gemaakt, of kunnen zij niet tot overeenstemming komen dan krijgt het kind de achternaam van de vader (art. 5 lid 5), tenzij de rechtbank anders beslist (art. 5 lid 7). Heeft een kind een adellijke vader dan is het keuzerecht uitgesloten (art. 5 lid 10).

1. Reeds meer dan 17 jaar geleden werd in dit tijdschrift bepleit de gelijke behandeling van man en vrouw ook op het terrein van de geslachtsnaam gestalte te geven. M.L. Tan, *Naamenrecht in het licht van de emancipatie van de vrouw*, NJB 1975, p. 108-112; A.M. Geritsma, *De geslachtsnaam en de emancipatie van de vrouw*, NJB 1975, p. 1017-1021; G.R. de Groot, *Het recht van de geslachtsnaam in beweging*, NJB 1975, p. 1022-1034.

2. Dit verdrag kwam tot stand op 18 dec. 1979 en werd goedgekeurd bij Rijkswet van 16 juli 1991, Stb. 355.

De mogelijkheid om de naam van de (gewezen) echtgenoot te voeren of aan de eigen naam vooraf te laten gaan, gaat ook gelden voor de gehuwde man (art. 9 lid 3).

3. De keuze van de achternaam van het kind

3.1. De keuzemogelijkheid

De mogelijkheid van een keuze voor de achternaam van een kind uit de naam van een van beide ouders is een belangrijke verbetering. Een meerderheid van de Nederlandse bevolking juicht deze mogelijkheid toe.³

De pointe van de problematiek is echter de vraag wat de familienaam van het kind zal zijn als de ouders vóór de geboorte van het eerste wettige kind, respectievelijk bij de erkenning van het kind, het over de te geven naam niet eens worden.⁴ In dat geval krijgt het kind de naam van de vader, aldus het ontwerp. De moeder krijgt nog wel de gelegenheid de zaak aan een rechter voor te leggen.

De voorrang die de ontwerpers daarmee aan de naam van de vader geven wordt gemotiveerd met een beroep op de traditie en de mening van velen in Nederland. Bovendien blijkt dat men het onwenselijk acht dat degenen die de traditie trouw willen blijven gedwongen worden een keuze te maken.⁵ Dit zou namelijk het geval zijn als bij het ontbreken van overeenstemming het kind de naam van de moeder zou krijgen.⁶ Terecht plaatst de Raad van State bij de hier gekozen oplossing en de daarvoor aangevoerde motivering een vraagteken. Hij voert daartoe aan dat met dit voorstel de ongelijkheid tussen wettige en onwettige kinderen blijft bestaan terwijl de eigensoortige band tussen moeder en kind wordt veronachtzaamd. Bovendien is het nog maar de vraag of het relevante deel van de bevolking (dat deel dat jonge kinderen heeft of zal krijgen) het met deze oplossing eens is.⁷

Bij deze argumenten sluiten wij ons graag aan. Het karakter van de familienaam is in de afgelopen decennia veranderd. De naam is meer dan vroeger een deel van de persoonlijkheid geworden.⁸ Dit blijkt onder andere uit het feit dat steeds meer gehuwde vrouwen uitsluitend hun eigen naam blijven gebruiken. Deze veranderingen brengen met zich mee dat gelijke behandeling ten aanzien van de naam steeds belangrijker wordt. Het openen van een keuzemogelijkheid ten aanzien van de naam van de kinderen versterkt dit effect nog eens. Vermoedelijk zullen de dragers van een familienaam deze meer gaan ervaren als het symbool van een bepaalde familieband dan als een vaststaand gegeven zoals tot nu toe gebruikelijk was.

In het licht van het bovenstaande is de voorrang voor de naam van de vader misplaatst. Met de eigensoortige band tussen moeder en kind zou meer rekening moeten worden gehouden. Het verschil in de verhouding van de ouders ten opzichte van hun kind begint al voor de geboorte, immers de moeder draagt en baart het kind. Ook in het recht is dit verschil erkend: *mater semper certa est*. Tijdens het opgroeien ontwikkelt het kind sociale relaties met zijn verzorgers. De betrekkingen met zijn ouders kunnen dan volstrekt gelijkwaardig worden, maar het kan ook zijn dat er een duidelijk verschil ontstaat, bijvoorbeeld ten gevolge van een rolverdeling tussen de ouders. Aan deze oude regel en de nog steeds veel voorkomende traditionele rolverdeling tussen de ouders mag naar onze mening wel degelijk een consequentie worden verbonden. Gelijke (juridische) behandeling van de ouders is niet vereist als de zorg voor het kind niet evenredig door hen wordt gedragen. In dit verband moet ook belang worden gehecht aan het feit dat veel vrouwen na (echt)scheiding met de

zorg voor hun kinderen worden belast.⁹ Een aanzienlijk deel van hen verzoekt als gevolg daarvan na verloop van tijd om wijziging van de geslachtsnaam van hun kind.¹⁰

Een regeling waarbij de naam van de moeder voorrang krijgt doet recht aan bovenstaande argumenten en zou een groot aantal naamswijzigingsprocedures kunnen voorkomen.

De voorrang die de naam van de vader krijgt heeft ongewenste consequenties voor de positie van onwettige kinderen. In het huidige recht vormt de naamswijziging van het kind, die het onvermijdelijke gevolg is van zijn erkenning, voor de moeder nogal eens een belemmering om toestemming voor erkenning te geven. Een moeder die zich op het standpunt stelt dat haar kind haar familienaam zou moeten dragen maakt geen misbruik van haar recht de erkenning van haar kind door de vader te weigeren.¹¹ Dit heeft wel tot gevolg dat familierechtelijke betrekkingen tussen vader en kind achterwe-

*Gerard René de
Groot Schneider is
hoogleraar
rechtsvergelijking
aan de
Rijksuniversiteit
Limburg.*

ge blijven, ook al hebben zij hier in beginsel in het licht van art. 8 EVRM wel recht op. Van de wetgever mag worden verwacht dat hij aan deze onwenselijke situatie een eind maakt. Het ontwerp laat dit na.

Waarom het bezwaarlijk zou zijn dat een naamkeuze regel zou worden in plaats van een uitzondering, zoals de ontwerpers beogen, wordt niet inzichtelijk gemaakt. De keuze van een voornaam is immers voor de ouders al een normaal agendapunt. De keuze van de familienaam kan daar gemakkelijk bij worden betrokken. Een door de ontwerpers gevreesde breuk met het bestaande naamrecht en de praktijk¹² is dan in bescheiden mate (in de uitbreiding van het aangifte-formulier) aanwezig. Dit is echter onontkoombaar omdat het huidige recht niet meer aan de eisen voldoet die men in het perspectief van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen mag stellen.

Een ander aspect van het keuzerecht betreft de vraag of alle kinderen van dezelfde ouders een gelijkkluidende achternaam moeten dragen. Door de ontwerpers wordt deze vraag bevestigend beantwoord in art. 5 lid 4. Dit wordt gemotiveerd met een verwijzing naar de eenheid van naam binnen het gezin, waaraan, zo blijkt uit de naamswijzigingspraktijk, kennelijk wordt gehecht. Dit argument is weinig overtuigend, immers als het keuzerecht wordt uitgebreid tot alle kinderen impliceert dit altijd de *mogelijkheid* van eenheid van naam binnen het gezin. Bovendien menen wij dat aan de eenheid van naam binnen het gezin maatschappelijk gezien steeds minder waarde wordt gehecht, gezien onder andere het feit dat steeds

meer gehuwde vrouwen de naam van hun echtgenoot niet voeren en het niet zeldzame verschijnsel dat in een gezin ook stief- of pleegkinderen aanwezig zijn.¹³

3.2. Inspraak van het kind

Vaak is pas achteraf vast te stellen welke ouder de nauwste band met zijn kind heeft. Daarom moet het kind in ieder geval ook zelf de mogelijkheid krijgen zijn familienaam te kiezen, een mogelijkheid die volgens de toelichting zal worden geopend bij voorgenomen wijziging van de richtlijnen voor geslachtsnaamwijziging.¹⁴

De regel dat kinderen vanaf 16 jaar zelf hun geslachtsnaam bepalen indien zich de mogelijkheid voor wijziging daarvan voordoet, is toe te juichen. Merkwaardig is echter dat in de Memorie van Toelichting wordt gesteld dat vanaf twaalf jaar een naamswijziging zonder het kind erbij te betrekken niet

*Wendelien Elzinga is
universitair docent
privaatrecht aan de
Rijksuniversiteit
Limburg.*

meer goed denkbaar is¹⁵, maar dat daaraan geen consequenties worden verbonden. Waarom dan niet een hoorrecht ingevoerd voor kinderen vanaf 12 jaar? Dit komt overeen met de regeling in art. 3 lid 2 Richtlijnen voor geslachtsnaamwijziging 1989 en sluit aan bij ons familierechtelijke stelsel, waarin er terecht naar wordt gestreefd om het kind bij belangrijke, hem (mede) betreffende beslissingen te horen.

3.3. Het moment van de keuze

De keuze van de achternaam moet worden gemaakt vóór de geboorte van het eerste kind als het gaat om een kind van gehuwde ouders, bij akte van naamskeuze. Zijn de ouders niet gehuwd dan blijkt de keuze uit de akte van erkenning.

Waarom dit verschil in behandeling tussen gehuwde en niet gehuwde ouders¹⁶? Waarom moet de naamskeuze ingeval van wettige kinderen vóór de geboorte worden gemaakt? De Memorie van Toelichting geeft aan dat deze keuze zelfs bij de huwelijksluiting kan worden bekendgemaakt. Omdat tussen het moment van naamskeuze en de geboorte van het eerste kind een flinke tijd kan verstrijken bestaat eenmaal de mogelijkheid om de naamskeuze te veranderen (art. 5 lid 4). Wij vinden deze regeling nodeloos ingewikkeld en bovendien moet het invoeren van nieuwe verschillen tussen gehuwde en ongehuwde ouders zoveel mogelijk worden voorkomen. Een dergelijke ongelijke behandeling bergt immers weer het risico in zich dat er strijd is met art. 8 jo. 14 EVRM. Met de Raad van State willen wij verdedigen dat bij de geboorte-aangifte of de erkenning de keuze van de achternaam van het kind bekend wordt gemaakt. Voor zover de moeder niet in staat is de aangifte te doen zal van haar een schriftelijke verklaring moeten worden overgelegd, net als bij toestemming tot erkenning gebruikelijk is. Formulieren voor een dergelijke verklaring zouden bij het loket van de Burgerlijke Stand beschikbaar moeten zijn. Voor zover ons bekend levert deze regeling bij erkenning geen problemen op. Art. 5 lid 4 kan dan vervallen. Zijn de ouders het bij de geboorte-aangifte of de erkenning niet eens over de naam, dan kan het kind op basis van de oude regel *mater semper* het kind voorlopig op naam van de moeder worden ingeschreven. Deze oplossing lijkt ons ook goedkoper nu geen extra lokethandelingen nodig zijn om de naamskeuze bekend te maken.

3.4. Het beroep op de rechter

Als de ouders het over de keuze van de geslachtsnaam van hun kind niet eens kunnen worden kunnen zij de rechter inschakelen om de knoop door te hakken. Aan de hand van welke criteria de rechter in zo'n geval moet beslissen wordt in de toelichting niet uiteengezet. Wel duidelijk wordt dat het om zakelijke argumenten moet gaan.¹⁷ Maar welke zouden dat kunnen zijn? Het dreigend uitsterven van een familienaam is niet zakelijk genoeg, aldus – tot onze niet geringe verbazing – de toelichting.¹⁸ Wellicht dan toch de eigensoortigheid van de band tussen moeder en kind (voor de geboorte wel heel sprekend aanwezig) of een praktisch vooruitlopen op de mogelijkheid dat later waarschijnlijk naamswijziging zal worden gevraagd? Als partijen het al niet eens zijn over de naam is een echtscheiding of feitelijke scheiding immers niet onwaarschijnlijk en is het dus praktisch als alvast voor de naam van de moeder wordt gekozen, ter voorkoming van een toekomstige geslachtsnaamwijziging. Een ander zakelijk criterium als het leveren van het belangrijkste aandeel in de zorg voor het kind, is niet voor de geboorte, maar eerst bij het bereiken van

3. M. Niphuis-Nell, De achternaam van het kind: angel van het patriarchaat, NJB 1989, p. 262-264; A. Klijn, Hoe groot is het verschil tussen 38% en 83%? Ofwel: de nauwelijks veranderde voorkeur inzake het naamrecht, NJB 1989, p. 745-747.

4. E. Loeb vermoedt hier een van de werkelijke oorzaken van de traagheid van de wetgeving, zie: Het wetsvoorstel naamrecht – de weg van de minste weerstand?, FJR 1992, p. 117-122.

5. Nader rapport, p. 3.

6. Zoals in Denemarken, Noorwegen en Zweden het geval is.

7. Advies RvS, p. 1-3.

8. M. van Hoboken-de Erney, Familienname und Persönlichkeit, Zürich, p. 165.

9. In het Nader rapport ontkennen de ontwerpers de noodzaak om met deze maatschappelijke realiteit rekening te houden, p. 5. Deze houding van de ontwerpers is – eufemistisch gesteld – niet realistisch.

10. 93% van het aantal verzoeken tot geslachtsnaamwijziging betrof de wijziging van de naam van een kind in die van zijn verzorger, E. Loeb, Naam en recht, Vuga's-Gravenhage 1990, p. 89.

11. HR 18 mei 1990, NJ 1991, 374 m.nt.

E.A.A.L. en E.A.A.

12. MvT, p. 9.

13. Ook de Emancipatieraad, de Raad voor het Jeugdbeleid en de Nederlandse Gezinsraad hechten niet sterk aan de eenheid van naam tussen kinderen van dezelfde ouders, zie E. Loeb, t.a.p., p. 120.

14. MvT, p. 11.

15. MvT, p. 12.

16. Hierover ook kritisch M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, Het nieuwe naamrecht, WPNR 6044 (1992), p. 280.

17. MvT, p. 9.

18. MvT, p. 7.

De adel is bewust tot een kwijnend historisch instituut gemaakt in Nederland. Kennelijk vinden we het niet nodig dat zij in onze maatschappij kan groeien. Waarom wordt dan nu opeens voor de adel een uitzondering gemaakt in het naamrecht?

de meerderjarigheid te beoordelen. De conclusie kan niet anders luiden dan dat het inschakelen van de rechter in het wetsvoorstel slechts dient ter verbloeming van het vetorecht van de vader. Lid 7 van art. 5 kan derhalve beter worden geschrapt.

4. De naam van adellijke personen

De adel is bewust tot een kwijnend historisch instituut gemaakt in Nederland.¹⁹ Kennelijk vinden we het niet nodig dat zij in onze maatschappij kan groeien. Waarom wordt dan nu opeens voor de adel een uitzondering gemaakt in het naamrecht?

Adeldom en naamrecht staan tot nu toe los van elkaar. Ook voor adellijke personen geldt het recht op geslachtsnaamwijziging. Onder het huidige recht heeft dit tot gevolg dat een persoon die de adellijke naam van zijn moeder ontvangt, niet de bijbehorende titel of het predikaat mag voeren. Buitenechtelijke of geadopteerde kinderen van adellijke vaders krijgen diens naam zonder de titel of het predikaat. Titels en predikaten worden immers verkregen volgens het adelsrecht.

Waarom wordt hier opeens wijziging in aangebracht? Blijkens het nader rapport aan de Koningin, is het de bedoeling van de ontwerpers dat de situatie gehandhaafd blijft, en moet vooral worden voorkomen dat er nieuwe combinaties van namen met of zonder adellijke titel ontstaan.²⁰ In het wetsvoorstel wordt nu een gedeeltelijke koppeling tussen naamrecht en adelsrecht gecreëerd, die de beoogde doelstelling niet verwezenlijkt. Immers, adellijke moeders die geen adellijke partner hebben mogen hun naam doorgeven, evenals adellijke vaders van onwettige en adoptief kinderen dat mogen doen. Deze afstammelingen krijgen echter geen titel of predikaat. De voorgestelde regeling kent nog een ander bezwaar. Niet adellijke moeders met een adellijke partner kunnen immers hun naam niet doorgeven, terwijl adellijke moeders die een niet adellijke partner hebben dit weer wel kunnen. De in het adelsrecht geïnstitutionaliseerde ongelijkheid wordt op zichzelf niet in strijd geacht met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.²¹ De hier voorgestelde naamskeuze betreft echter een burgerlijk recht waarvan een deel van de adel wordt uitgesloten en tevens een deel van de niet adellijke bevolking wordt beroofd. Dit levert zowel strijd op met art. 8 jo. 14 EVRM, als met art. 26 BUPO. Art. 5 lid 10 is derhalve niet houdbaar in zijn huidige formulering.

Naar onze opvatting staan de wetgever in deze materie twee wegen open. De adeldom kan worden geregeld in de Wet op de Adeldom en het naamrecht geldt, los daarvan, voor alle Nederlanders gelijkelijk, uitgezonderd leden van het Konink-

lijk Huis. De huidige situatie blijft dan voortbestaan. Of er wordt een volledige koppeling tussen naamrecht en adelsrecht tot stand gebracht. In dat geval kan men er echter niet aan ontkomen de adel aan te passen aan de eisen van gelijke behandeling.

5. De naam van echtgenoten

Aan art. 9 wordt een derde lid toegevoegd, dat de bevoegdheid tot het voeren van de naam van de echtgenoot nu ook aan de man toekent. Een vanuit het gelijkheidsperspectief noodzakelijke geste waarvan in de praktijk vermoedelijk weinig gebruik zal worden gemaakt.²² Wij baseren dit vermoeden op de onder gehuwde vrouwen toenemende gewoonte om de eigen naam te blijven voeren en op het ongerief van de facto naamswijziging, veroorzaakt door de voorgeschreven volgorde (de naam van de partner moet voorafgaan aan de eigen naam) zodat de partners toch een verschillende naam zullen dragen, zelfs al gebruiken beiden hun recht uit art. 1: 9 BW.

Daarmee is een kans gemist om het recht betreffende de huwelijksnaam aan te passen aan de maatschappelijke ontwikkelingen. De zelfstandigheid van de partners in het huwelijk is immers toegenomen, de man is sinds 1 januari 1970 officieel niet meer hoofd van het gezin. Het aantal echtscheidingen en tweede en volgende huwelijken neemt toe. Het vooropstellen van de naam van de partner is daardoor minder voor de hand liggend en in toenemende mate lastig of zelfs pijnlijk.

Deze bezwaren gelden in veel mindere mate als de naam van de partner aan de eigen naam zou worden toegevoegd. Wij hebben de indruk dat een groter aantal mannen bereid zal zijn de naam van hun echtgenote aan hun eigen naam toe te voegen, dan de eigen naam door die van de echtgenote te vervangen. Ook is het denkbaar dat de volgorde van de namen wordt vrijgelaten²³, wat beide echtgenoten de mogelijkheid biedt om een gelijkkluidende combinatie van namen te dragen. Wij stellen daarom voor om de volgorde van de namen zoals genoemd in art. 9 vrij te laten.

6. Overgangsrecht en ipr

Gedurende twee jaar na invoering van de wet krijgen ouders waarvan het oudste kind op het moment van inwerking treden nog geen tien jaar is, de bevoegdheid om de familienaam van het kind in die van de moeder te veranderen. Dit geldt dan voor alle kinderen van dezelfde ouders. Waarom deze grens? In de Memorie van Toelichting wordt aangevoerd dat naamswijziging van een kind van twaalf jaar en ouder niet goed denkbaar is zonder het kind er zelf bij te betrekken.²⁴ Dit bezwaar geldt echter voor het wetsvoorstel als geheel.²⁵ Als een hoorrecht, zoals art. 3 lid 2 van de Richtlijnen voor geslachtsnaamwijziging dat kent, in het wetsvoorstel wordt

Een groter aantal mannen zal bereid zijn de naam van hun echtgenote aan hun eigen naam toe te voegen, dan de eigen naam door die van de echtgenote te vervangen.

opgenomen is dit euvel verholpen. Wij pleiten voor een ruimhartige overgangsregeling, waarbij aan iedereen gedurende bijvoorbeeld twee jaar de gelegenheid wordt geboden om zijn geslachtsnaam in die van zijn moeder (of vader) te veranderen, zoals nu ook in Duitsland wordt voorgesteld.²⁶ Wij menen dat de wetgever met de vernieuwing van het naamrecht zo lang heeft getreuzeld, dat bekibbelen op de overgangsregeling misplaatst is. Wij verwachten overigens dat slechts een beperkt aantal naamswijzigingen zal worden verzocht. De rompslomp zal velen van zo'n verzoek weerhouden. De wetgeving op het gebied van het naamrecht is in de diverse landen zeer verschillend. Dit leidt in de praktijk regelmatig tot naamrechtelijke conflicten. Er bestaan enkele verdragen die ten doel hebben deze conflicten op te lossen²⁷, maar dit lukt slechts ten dele.²⁸ Deze problematiek wordt in het wetsvoorstel niet betrokken. Het is jammer dat de ontwerpers deze gelegenheid voorbij hebben laten gaan om de internationaal privaatrechtelijke consequenties van het naamrecht te doordenken.

7. Vernieuwing ook bij de burens

In een aantal Westeuropese landen zijn de laatste decennia pogingen gedaan gelijke behandeling van man en vrouw ook in het naamrecht gestalte te geven.²⁹ Daarbij is vaak gekozen voor oplossingen die het primaat van de man in wezen onaangetast laten. Dit heeft geleid tot gecompliceerde regelingen, die onhoudbaar blijken als aan het recht op gelijke behandeling wordt getoetst. Onlangs heeft men daarmee in Duitsland ervaring opgedaan³⁰, waarover in dit blad al is bericht.³¹ Inmiddels is in Duitsland een wetsvoorstel tot wijziging van het naamrecht ingediend.³² In grote lijnen komt de inhoud op het volgende neer. Men houdt in beginsel vast aan het verschijnsel van de 'huwelijksnaam'. Echtgenoten dienen een gemeenschappelijke huwelijksnaam te kiezen uit de namen van een van beide echtgenoten of een combinatie van beider namen. Deze keuze hoeft niet per se bij de huwelijksluiting bekend te worden gemaakt, maar kan ook later worden gedaan. Echtgenoten kunnen desgewenst ook afzien van een huwelijksnaam, zij behouden dan beiden hun voorhuwelijksnaam. Indien de echtgenoten geen huwelijksnaam voeren, moeten zij gezamenlijk de naam van hun eventuele kinderen kiezen. Daarbij staan dezelfde keuzemogelijkheden ter beschikking als bij de huwelijksnaam. De kinderen kunnen dus de naam van de moeder, van de vader of een uit deze namen samengestelde dubbele naam krijgen. Maken de ouders geen

Wij pleiten voor een ruimhartige overgangsregeling, waarbij aan iedereen gedurende bijvoorbeeld twee jaar de gelegenheid wordt geboden om zijn geslachtsnaam in die van zijn moeder (of vader) te veranderen, zoals nu ook in Duitsland wordt voorgesteld.

keuze, dan krijgt het kind een uit de namen van de ouders samengestelde dubbele naam, waarbij de ambtenaar van de burgerlijke stand door loting beslist over de volgorde van de namen. Aangevuld met een ruime overgangsregeling (iedereen kan in beginsel alsnog van de geboden keuzemogelijkheden gebruik maken) wordt met dit voorstel een gelijke behandeling van mannen en vrouwen op behoorlijke wijze gerealiseerd.

8. Slotopmerkingen

Tot onze grote spijt moet het Nederlandse wetsvoorstel zoals dat bij de Tweede Kamer is ingediend als symboolwetgeving worden aangemerkt. Daarmee is onze wetgever dezelfde doodlopende weg ingeslagen als men eerder in Duitsland heeft gedaan. Mocht dit wetsvoorstel in zijn huidige vorm als wet worden ingevoerd, dan valt te vrezen dat het op korte termijn zal sneuvelen als aan de gelijke behandeling wordt getoetst. □

19. Voorstel van wet inzake de adel, TK 21 485; op 5 maart 1992 verscheen de memorie van antwoord op dit wetsontwerp.
20. Nader rapport, p. 5.
21. RvS 9 sept. 1985, NJCM-Bulletin 1986, p. 522-534 m.nt. G.R. de Groot.
22. De ontwerpers zelf delen deze verwachting, MvT, p. 11.
23. Dit wordt ook bepleit door H. Zuidwijk, *What's in a name?*, *Ars Aequi* 1992, p. 250.
24. MvT, p. 12.
25. Zie boven par. 3.2.
26. Entwurf eines Gesetzes zur Neuordnung des Familiennamensrechts (FamNamenRG), Bundesratdrucksache 262/92.

27. Overeenkomst inzake de wet, die van toepassing is op geslachtsnamen en voornamen gesloten te München op 5 sept. 1980, *Trb.* 1981, 72, voor Nederland in werking getreden op 1 jan. 1990 en de Overeenkomst van 's-Gravenhage betreffende de afgifte van een verklaring van verscheidenheid van familienamen, *Trb.* 1982, 169 en 1983, 11, voor Nederland in werking getreden op 1 januari 1990.
28. Zie over deze problematiek uitvoerig G.R. de Groot-Schneider, *Grenstochtjes door het namenrecht*, HPS mei 1992, p. 6-9.
29. Onder andere ook in Frankrijk en Zwitserland. Zie daarover o.a. de bespreking door M. Coester van het boek van M. Jornod, *La femme et le nom en droits suisse et français*,

Genève, Librairie Droz, 1991, in *StaZ* 1992, p. 89.
30. BVerfG 5 maart 1991 (1 BvL 83/86 en 1 BvL 24/88), *FamRZ* 1991, p. 535 e.v. en BVerfG 4 juli 1991 (1 BvR 1467/87), *FamRZ* 1991, p. 1161 e.v.
31. I. van de Rey, *Het Duitse naamrecht*, *NJB* 1992, p. 161-163.
32. Zie noot 26. Een uitgebreide beschrijving van het wetsvoorstel verschijnt in *HPS* 1992. In dat blad zal ook verslag worden gedaan van de parlementaire discussie in Duitsland.